

De familie Ravee/Nieuwenhuis en Ridderhofstad Den Engh in Vleuten in de 19e eeuw

door F.J.Scheepens

Een schatrijke lakenkoopman wonende op de Ganzenmarkt in Utrecht, een Deense kapitein die schipbreuk leed op de Zuiderzee, een jongeman die op 17-jarige leeftijd kasteelheer werd van Den Engh en een sociaal hervormer die nationale bekendheid kreeg, ze komen allen voor in één familie. Het zijn geen hoofdpersonen van een roman maar uit een stukje geschiedenis van de familie Ravee/Nieuwenhuis, die veel bezittingen in onze gemeente heeft gehad.

Hendrik Ravee (1753-1833), Heer van Den Engh van 1813 tot 1833

Hendrik werd in 1753 in de Lutherse Kerk van Utrecht gedoopt als zoon van Hendrik Ravee, lakenkoopman, en Rachel de Bruin. Het gezin woonde aan de noordzijde van de Ganzenmarkt in Utrecht in een winkelwoonhuis, genaamd Compostel 1). Compostel heeft een zeer lange geschiedenis. In 1990 is bouwhistorisch onderzoek gedaan naar dit middeleeuwse huis, nu Ganzenmarkt 24. Het huis werd al genoemd in 1309, het grensde aan het toenmalige klooster van de minderbroeders en werd toen bewoond door Niclase van Compostelle. Hiermee is de naam van het huis verklaard. Uit dendrochronologisch onderzoek (jaarringenpatroon) in 1990 van de oude eiken balken kon worden vastgesteld dat het hout kort na 1302 was gekapt. In de loop der eeuwen zijn de zijmuren en achtergevel grotendeels bewaard gebleven maar de voorgevel is echter totaal veranderd. Het huis was een zogenaamd stadskasteel, had niet minder dan vier schoorstenen en was ongeveer 25 jaar jonger dan kasteel Oudaan (Oude Gracht 99) 2).

Na de dood van Hendrik Ravee sr in 1767 zette zijn vrouw Rachel de Bruin de textielhandel voort. Hendrik jr werkte ook in de zaak, want hij huurde in 1789 het woonhuis aan de Ganzenmarkt, een huis met pakhuis aan de Strooysteeg en 2 "laaken en baay raamen (etalages) op de drift of opwal aan 't Vreeburg bij de menegie (manege?) voor 12 jaaren voor 750 gulden per jaar". Rachel de Bruin overleed in 1789, erfgenamen waren haar kinderen Hendrik, Antonie, Adamina, Geertruida en Nicolaas Ravee, verder twee kleinkinderen van Pesch, kinderen van haar overleden dochter Anna Margaretha Ravee. Haar innocente (zwakzinnige)

Aquarel van G.G.Haanen in 1823 3). Het middelste huis links met hijsbalk is Compostel, rechts "het Keijserrijck", nu vleugel van het Utrechtse stadhuis. Op de voorgrond een koopvrouw met kinderen.

dochter Geertruida Ravee verbleef in het Brigittenklooster Marienbloem in Calcar, zij kreeg het vruchtgebruik van haar portie, 1/6 deel van 56.000 gulden.

De textielzaak aan de Ganzenmarkt heeft blijkaar goed gefloreerd. Zoon Hendrik mag de gehele inboedel van het huis Compostel overnemen voor 3700 gulden en "alle gemaakte silver" voor 1100 gulden inbreng in de boedel 4). Hendrik jr bleef zijn hele leven in het ouderlijk huis Compostel wonen. Daarna bezat hij een "plaisiertuin met Heere huisinge" en thee-koepel buiten de Catharijnepoort aan de Singel nabij het Sterrenbosch, verkregen in 1814 na het overlijden van zijn ongehuwde zuster Adamina Bernardina Ravee. In 1812 kocht hij Ridderhofstad Schoonauwen bij Houten van de erfgenamen van Frederika Johanna d'Ivoy, douairiere van Gerlach Theodoor baron van der Capellen. Op 18 april 1813 kocht hij op een publieke veiling in Amsterdam de Ridderhofstad Den Engh onder de gemeente Vleuten van de erfgenamen van Jan Cyprianus van Ewijk 5).

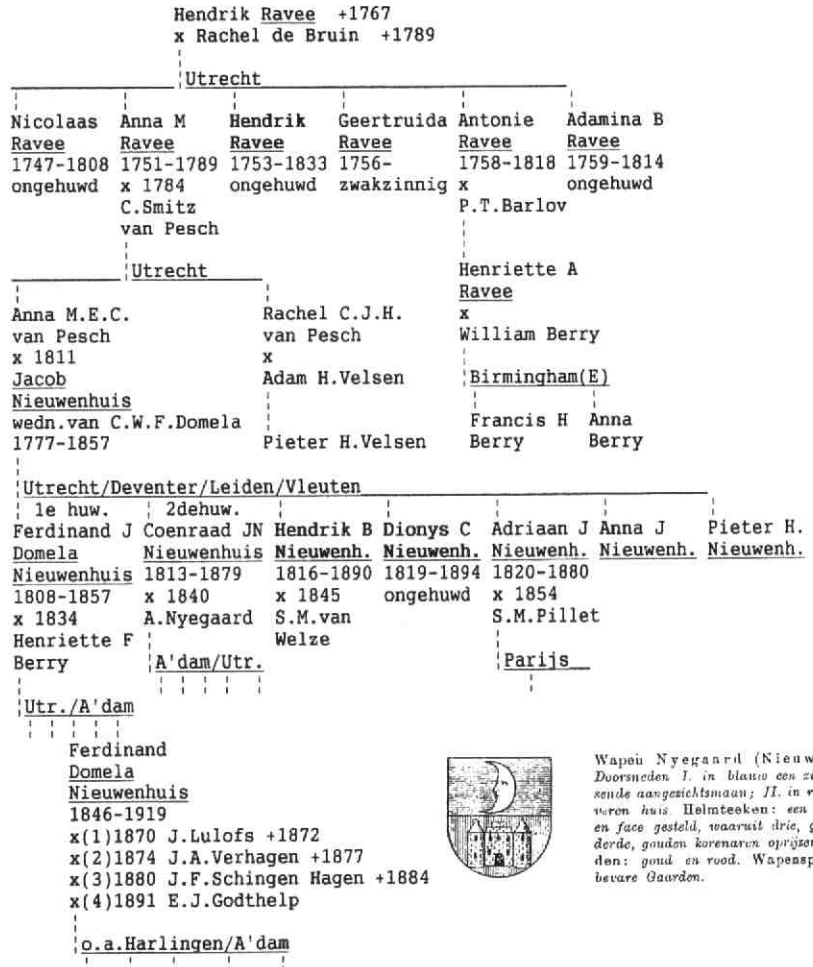
Het is niet de bedoeling de gehele handel en wandel van Hendrik Ravee op te nemen, doch slechts enkele stukken die zijn persoon typeren en inzicht geven in zijn vele bezittingen. Naast Den Engh bezat hij nog land op Themaat, op Alendorp, achter Overvliet en de boerderij Stapelnissen in Oudenrijn, in totaal ruim 154 hectaren binnen de gemeente Vleuten-De Meern 6).

Uit het huurkontraat van de boerderij Den Engh in 1831 7)

Hendrik Ravee, grondeigenaar, wonende in Utrecht op de Ganzenmarkt verhuurt aan Cornelis Peek en Johanna Verheij wonende onder Oudenrijn "een hofstede en landerijen staande onder de gemeente van Den Engh, Themaet, Vleuten en Maarssenbroek bestaande uit een huijzinge drie bergen en schuur met omtrent 42 bunder 73 roeden 25 ellen lands". De huur geldt voor 6 jaren, de huurprijs is 1050 gulden per jaar te voldoen in twee halfjaarlijkse termijnen in "goede grove Nederlandsche specien en niet in papieren geld of publieke effecten".

Om de nauwgezetheid van Hendrik te illustreren volgt hier een deel van de akte: "De huurders zullen het genot hebben van alle vrugten van de landerijen met uitzondering van de jaarlijksche vrugten van 2 bunder 12 roeden 90 ellen boomgaard, strekkende van de Vleutensche Vaart tot aan het hek van Huize den Engh, alsmede een nooteboom staande bij en hangende over het dak van het verhuurde huis. Ook de bomen op de wegen staande gelijk ook de doode appel en peerebomen blijven aan de Heer verhuurder, alsmede een perceel-

De familie Ravee/Nieuwenhuis

Wapen Nyegaard (Nieuwenhuis):
Doorsneden I. in blauw een zilveren was-
sende aangezichtsmant; II. in rood een zil-
veron huis. Helmteeken: een doodshoofd
en face gesteld, waaruit drie, groen gebla-
derde, gouden korenaren oprijzen. Dekkle-
den: goud en rood. Wapenspreuk: Gud
bevare Gaarden.

bouwland groot 56 roeden 20 ellen, reeds tot aardappelen en koolland aangelegd. De huurders zullen het genot hebben van het verhuurde zonder desselve bestemming en bebouwing te mogen veranderen.

Om hun regt uit hoofde van dit huurcontract aan niemand, wie het ook zijn moge noch voor het geheel noch voor eenig gedeelte hoe ook genaamd te mogen afstaan zonder uitdrukkelijke toestemming van de Heer verhuurder, en met hun hele huisgezin te bewonen, de gebouwen en landerijen dezelve te voorzien en te onderhouden gedurende de gehele loop van dit huurcontract van meubilen, granen, koebeesten, paarden en andere goederen en zal dit alles de huurder in eigendom moeten toebehoren.

De huurders verklaren alle hunne roerende goederen te zullen verbinden voor de regten der huur. Om de bouwlanden te beploegen, bemesten en zomervagen, de akkers opruggen en de voorhoofden afrijden en bezaaien op de gepaste jaargetijden, de weilanden des zomers met hoornvee te beweiden en daaronder niet meer dan zes en hoogstens zeven paarden.

Op het hooiland na de laatste november en het weiland na de 15de december tot de

15de april van ieder jaar geene koeijen, paarden of ander vee te weiden dan met toestemming van de verhuurder.

Des winters moeten, ook in het laatste huurjaar, boven het jonge vee 18 melkgevende koeijen en 6 paarden worden opgesteld.

De huurders dienen gedurende den loop van dit huurcontract de voordeur gesloten te houden en alleen uit en in te gaan door de zij en achterdeur.

Om jaarlijks zoo veel goede en bekwaame broeimest te leveren als de Heer verhuurder begeert tegen drie gulden 50 cents het voeder.

Om de paarden van de Heer verhuurder op de stal te grazen, tegen een gulden 50 cents in de week voor ieder paard en om de paardenstal van het verhuurde wekelijks of tenminste om de veertien dagen schoon te houden en de mest daarin vallende op de vaalt te brengen en de straat daarvoor gelegen wekelijks des zaterdags te laten schrobben.

Om aan de Heer verhuurder of de bewoners van den Huize den Engh te leveren de benodigde hoendereieren de vier tegen 10 cents.

Alsmede zoo veel zoete koemelk als de

Heer verhuurder of de bewoners van den Huize Den Engh gedurende deze huur nodig hebben en wel iedere kan en acht Nederlandse maatjes tegen drie cents.

Om gedurende de huur op de plaats een hond van den Heer verhuurder te houden en van behoorlijk voedsel te verzorgen.

Om te zorgen dat de jagt en visscherij niet benadeeld worden en alleen blijven ter dispositie van de Heer verhuurder.

Om bij het vertrek van dit gehuurde niet mede te nemen of te vervoeren het deurraam en de deur voor de oven, noch eenige staande of liggende platen, onderliggende lagen bedstede, planken, balken, sliten, horden, hekkens, heulen, tuinen of iets dergelijks, maar hetzelfde ongeschonden op en in dit verhuurde te laten verblijven, al ware het ook dat eenige van bovengemelde dingen door de huurder op dit gehuurde waren gemaakt en bekostigd.

Om 25 bouwmanwagens mest te doen pluizen (strooien) in de boomgaard, strekkende van de Vleutensche Vaart tot aan het hek van Huize Den Engh.

Om de verhuurde gebouwen van sluiting en dakwerk te onderhouden.

Om geen kwijtschelding noch vermindering van de huurpenningen en lasten van dit huurcontract te zullen vorderen wegens misgewas, of voorziene en onvoorziene toevallen of onheilen, waarvan zij verklaren bij deze uitdrukkelijk afstand te doen.

Om geen bouwland tot weiland aan te leggen zonder toestemming van de Heer verhuurder.

Om geen eenden en ganzen op het gehuurde te houden.

Om wanneer de Heer verhuurder het begeert drie ligters of zeven en twintig bouwman wagens zand in het bosch, de laan en paden van den Engh ieder jaar te zullen rijden bij de eerste aanzegging.

Om de laan behorende aan den huize Den Engh behoorlijk te eggen, in goede staat te houden, de brug aan te hoogen, alsmede de weg achter den tuin, voor en opzij van het hek te eggen.

Om molshopen in de maand maart van ieder jaar te slechten. Bij iedere verkamping van het vee uit de wei en boomgaard de hoopen van paarden en koemest te rapen, uit elkander te slaan, te strooijen en op de kale plekken te brengen. Het weiland gehoorlijk te blooten en ook eenmaal in het jaar daaruit te trekken de geele stinkbloemen en dezelve op het weiland te verbranden".

Het testament van Hendrik Ravee 8)

In 1831 laat Hendrik een testament opmaken. Het hierna volgende uittreksel daarvan laat zien hoe minutieus hij zijn zaken regelde.

"Het is mijn wil en begeerte dat al mijne

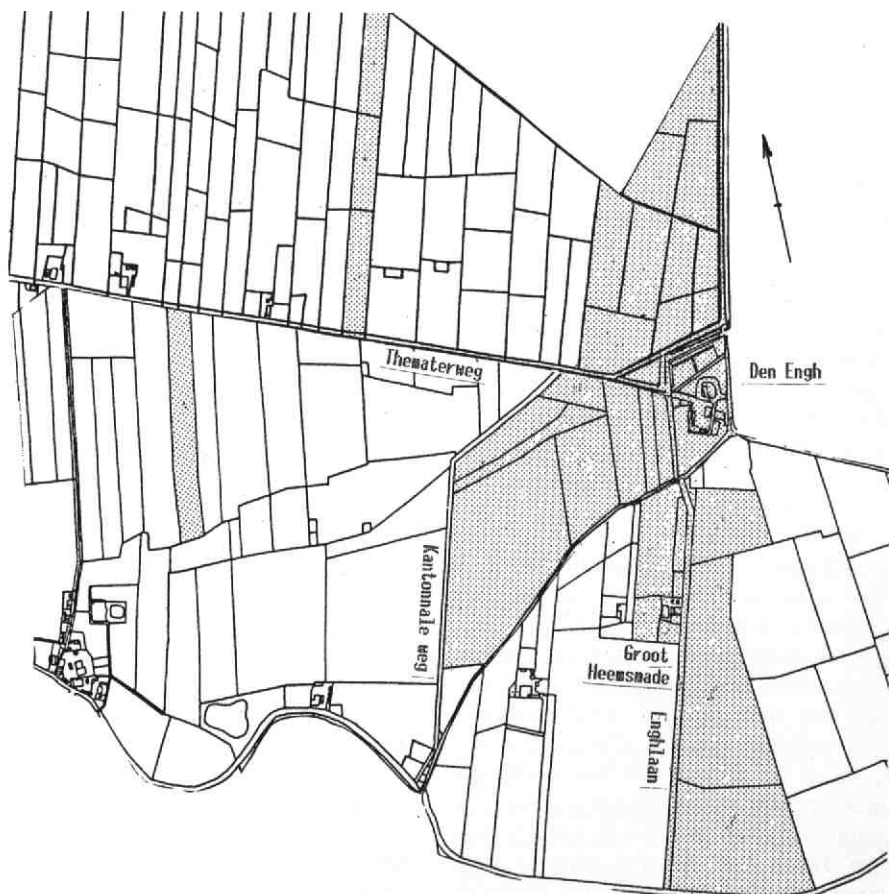
juweelen, kleinodien, al het gemaakte goud en zilverwerk, alle meubilaire goederen, schilderijen, tapijten, karpetten, porcelain, glas en aardewerken alle bedden, tafellinnen en beddelinnen welk bij mijn overlijden te mijne woonplaatse binnen Utrecht en op mijn buitengoederen den Engh, Schoonauwen en Potsdam voorhanden zal zijn, dat dit alles publiek zal worden verkogt.

Het prevenu van die verkogte goederen zal verblijven onder het beheer van mijne administrateurs tot het jongste kind van mijn nigt Anna Margaretha Elisabeth Clasina van Pesch echtgenote van de Heer Professor Nieuwenhuis meerderjarig zal zijn geworden, om op die tijd die gelden uit te reiken aan mijne nigt Anna Margaretha Elisabeth Clasina van Pesch. De administrateurs zullen dadelijk na de ontvangst van de zuivere provenu van die verkogte goederen verplicht zijn de gelden te plaatsen op het Grootboek van Holland, ten name van dikwerf genoemde mijne nigt Anna Margaretha Elisabeth Clasina van Pesch, echtgenote van Professor Nieuwenhuis, en inmiddels aan haar jaarlijks de te ontvangen renten van dat kapitaal uit te keren. Ik maak en bespreek aan mijn neef Hendrik Bernard Nieuwenhuis mijn goud en Engelsch zakhorlogie, gemaakt door Joseph Tearen Coinhil Londen met desselfs goude ket-

ting, sleutel en twee cochetten. Mijn met zilver geveste degen, zilveren tabaksdoos en uithaalter geteekend Hendrik Ravee, mijne rotting met goude knop en kettingen, twee goude mouwknoppes, twee goude hemdspelden moeten zorgvuldig bewaard worden en verblijven onder mijne administrateurs, totdat genoemde Hendrik Bernard Nieuwenhuis meerderjarig zal zijn.

Voorts bespreek ik aan mijne neven en nigten met name Coenraad Jacob Nicolaas Nieuwenhuis, Dionys Christaan Nieuwenhuis, Adriaan Jacobus Nieuwenhuis, Pieter Hermanus Nieuwenhuis, Francis Henriette Berry, Anna Bernarda Berry en Anna Jacoba Nieuwenhuis elk vijftig duizend gulden onder voorwaarde dat deze legaten zullen moeten verblijven onder de administratie van mijn administrateurs, welke de gelden moeten plaatsen op het Grootboek van Holland op de naam van ieder hunner totdat zij meerderjarig zullen zijn, uit de revenuen van die kapitalen moet aan de ouders van de minderjarigen jaarlijks duizend gulden worden uitgekeerd om dezelve minderjarige een fatsoenlijke opvoeding en educatie te geven, overeenkomstig hunne stand, en derzelve te voorzien van kleding en linnen goed.

Ook maak en bespreek ik aan Mejuffrouw Anna Sophia Wolff eene somma van vijftig

fb.2 Kadasterkaart van 1832 met Ridderhofstad Den Engh en naaste omgeving. A is het kasteel en de boerderij Den Engh, B de boerderij Groot Heemsmade aan de Enghsche laan. Het gerasterde gebied behoorde toe aan Hendrik Ravee.

IN UTRECHT ANNO 1834.

Publieke Verkoop

VAN DE NABESCHREVENE

PAARDEN,

RYTUIGEN, TUIGEN MET VERZILVERD EN PLEATED BESLAG, MITSGADERS ALLERHANDE STALGEREEDSCHAPPEN.

Nagelaten door den WelEd. Heer **HENDRIK RAVEE**, in leven Heer van den Engh, Overleden binnen Utrecht den 27^{en} December 1833.

Op Zaterdag den 22^{en} Maart 1834, des middags ten 12 ure precies, zal men voor de stalling van den Heer Overledenen binnen Utrecht, in de Korte Jufferstraat nabij de Wittevrouwenoort, bij opheffing om Koontant Geld Verkoopen:

Vier zwarte langhaart Merris Koets-Paarden, oud 5, 6, 7 en 8 Jaren, mak in het Tuig, en bare bij den Weg.

Twee zwarte dito Tuig-Paarden, oud 4 en 12 Jaren.

Diverse allerfraaite en Nieuwe Rijtuigen, als: Calèche met geel Trijp en Pasfementen; Gebombeerde Landauer met Sattelbok, Igrugel Laken en Rijke Pasfementen; Koets-Coupe met bruin Laken en Pasfementen; een Landauer Baroucher met geel Trijp; eene Kiereboe en Tuinwagenje.

Vier Koets-Tuigen en Hoofdstellen met Verzilverd beslag en Opzetteugels.

Vier dito Tuigen en Hoofdstellen.

Vier dito dito.

Vier zwarte-Tuigen en Hoofdstellen.

Een Chais-Tuig met Hoofdstel en Opzetteugel.

Een Chais-Tuig en Rijdsadel, Zweepen met Zilver en ander beslag, vier Linnen Gordijnen, zes Linnen Kleeden, eenige Paardendekken en Manekappen, Griepen, Roskam, Koorden, Lantaarns en Lampen, Haverkist, Tuigknecht, Wip, Vuilnisbak, Trap, Ladder, Emmers, Gieters, Krulwagen, Smeerbussen, en verdere Stalgereedschappen.

Welke Verkoop zal gefchieden ten verzoeke van Heeren Administrateuren der Goederen, den Minderjarige Erfgenaam opgekomen, uit de Nalatenschap van gemelden Heer Overledenen

Krachts Permissie van Mijn Heer den Eungerenden President van de Regtbank van eerten Aanleg te Utrecht, van den 22 Februarij 1834, (behoorlijk geregistreerd)

Ten overstaan van

GERARDUS HENDRIKUS STEVENS,

Openbaar Notaris residerende binnen Utrecht.

NB. Gezegde GOEDEREN zullen drie dagen voor den verkoop, van des morgens ten 11 tot des namiddags ten 3 ure, kunnen bezigtigd worden.

Te Utrecht, ter Stadsdrukkerij van de Wed. P. MUNTENDAM EN ZOON, in de Romerburgers

afb.3 Aanplakbiljet t.g.v. de openbare verkoping van de koetsen en paarden van Hendrik Ravee in 1834 9)

duizend guldens en daar en boven eene somma van duizend guldens voor de moeite van het in orde brengen mijner goederen.

Verder mijn buitenverlijf in het Sterrenbosch nabij Utrecht met de daarin zijnde meubilaire goederen, bedden met tafel en beddelinnen, de tuinbanken en verdere goederen.

Wijders maak en bespreek ik aan Mejuffrouw Maria Elisabeth Wolff te Antwerpen haar leven lang jaarlijks eene somma van twee honderd gulden.

Ik maak en bespreek de volgende legaten:

Aan mijnen boekhouder Jan Betlem jaarlijks een som van vijf honderd gulden onder speciale conditie, dat hij zich wel gedragen op zijne zaken behoorlijk agtslaan en aan mijne administrateuren de nodige inligting geven. Aan mijnen tuinman Jacob van Amstel jaarlijks eene somma van vier honderd gulden, zijnde het mijn begeerte dat hij na mijn dood als tuinman op de Riddermatige Hofstede Den Engh zal blijven dienen.

Aan Mejuffrouw M.I.C. Wolff 200 gulden per jaar haar leven lang, aan Maria Gottlieb te Vleuten 3 gilden per week, aan Maria de Vink, 3 gulden per week, aan Hendrik de Graaf 2 gulden 50 cents per week, aan Gerrit Amen 2 gulden per week en Dirkje de Koning 1 gulden 50 cents per week, allen hun leven lang. Aan Jacobus Oskam voor het opzicht over al de vaste goederen eene somma van 600 gulden 's jaars tot aan de meerderjarigheid van mijnen erfgenaam.

Aan mijnen neef Coenraad Jacob Nicolaas Nieuwenhuis mijn goude repetitie horloge met goude ketting en sleutel, tevens mijne zware zilver doktorsinkt-kokertje.

Op de last van alle beschreven donatien, legaten en uitkeringen, alsmede op de last van schulden en doods schulden institueer ik tot mijn eenige en universeele erfgenaam van mijne geheele nalatenschap mijne neef Hendrik Bernard Nieuwenhuis met de stellige begeerte dat hij uit mijn nalaten-

schap zal komen te erven onder administratie en beheer van mijne administrateuren zal moeten verblijven tot dat hij volgens de wetten meerderjarig zal zijn en en dat gedurende den tijd aan den vader van Hendrik Bernard Nieuwenhuis de Heer Professor Nieuwenhuis te Leiden zal worden aangeboden de Huizinge Den Engh met alle derselver orangerie, stallinge koetshuis, bosschen, tuinen, moeserijen, jacht en visscherij om daar gedurende de minderjarigheid van gemelde zijn zoon de vrije bewoning te hebben, zonder daarvoor eenige huurpenningen te betalen.

Jacobus Oskam zal de plicht hebben alle die onroerende goederen jaarlijks drie of viermaal te gaan inspecteren en telkens daarvan aan mijne administrateuren rapport doen, mitsgaders voortduurend en behoorlijk toezigt te houden over het werkvolk, als er gemetseld, getimmerd of geveerd word of daken of bergen gedekt worden voor welke moeite hij jaarlijks genieten zal de de som van 600 guldens.

Wijder beger ik dat na mijn overlijden alsdan mijn lijk nadat het zelve vijf of zes dagen op de zaal in mijne woonhuis op de Ganzemarkt binnen Utrecht of wel op de zaal op den Huize Den Engh zo ik daar kwam te overlijden, geplaatst is geweest, zal worden gebracht naar de Riddermatige Hofstad Schoonauwen en aldaar begraven in een daartoe gemaakte grafkelder. Met last dat dezelve grafkelder ten eeuwige dage zal moeten gesloten blijven en het onderhoud daarvan komen te blijven tot laste van mijn erfgenaam aan wien bij een eventueele verkoop van Schoonauwen het nimmer zal vrij staan dat gedeelte gronds waarop mijn lijk begraven zal liggen te verkopen.

Ik benoem tot mijne executeurs testamentair en administrateuren mijner na te laten goederen en kapitalen Mr. Johan Willem Everard Rimer, auditeur militair bij het provinciaal kommandement van Utrecht en Mr. Albertus Gerardus Smith, president van de regtbank van eerten aanleg te Utrecht. Zij mogen voor de moeite die zij wegens de administratie zullen aanwenden in rekening brengen drie procent van de zuivere ontvangst der revenuen van de door hen geadministreerd wordende goederen, effecten en kapitalen. Zij zullen gehouden zijn alle gelden dadelijk te beleggen op het Grootboek van Holland met speciaal verbod om te kopen obligatien op de Kolonien in de West Indien en in de Oost."

Om U een indruk te geven van het enorme bezit van Hendrik Ravee, volgt een (beknopte) inhoudsbeschrijving van de verschillende stukken die daarvan na zijn dood zijn opgemaakt. De totale waarde van zijn goederen verminderd met de schulden werden in 1833 getaxeerd op f 800.000 10).

Inventaris van de roerende goederen van Hendrik Ravee in 1833 11)
(samenvatting)

meubelen en inboedel ten sterfhuize op de Gansensmarkt linnen	5778,10 2339,80
juweelen, goud, zilver en pleated kleederen en lijfstoebehooren kleederen van zuster Adamina Bernarda Ravee	6784,90 572,20 61,50
paarden, rijtuig en stalgereedschap meubilair en andere roerende goederen in het buitenhuis van Utrecht nabij het Sterrenbosch het linnen	5727,20 3127,80 684,90
de roerende goederen op Schoonauwen en Potsdam meubelen en andere goederen op huize Den Engh	136,00 5274,10
onder opzigt van van Amstel, tuinman op Den Engh aan kontante penningen obligaties tussen 1811 en 1832 schuldbekentenissen Amorisatie Synd. der Nederlanden	1545,00 11949,38 117250,00 174745,00
schatkistbiljetten op Holland	39849,50

Interieurbeschrijving van kasteel Den Engh in 1834 12)

—op de droogzolder—	
een vischzegen	40,00
een mahoniehouten hangoortafel	13,00
twalf kleerstokken	6,00
een vliegkast	3,00
een kagchel	14,00
—op de knechtskamer—	
twee stroomatrasen	3,00
een katoenen en een wollen deken	32,00
vijf matstoelen	3,00
een mahoniehouten tafeltje	4,00
een spiegeltje	3,50
—op de meidenkamer—	
drie stroomatrasen	4,00
twee katoenen en twee wollen dekens	24,00
een karpet	6,00
zes stoelen en een fauteuil	15,00
een mahoniehouten chiffonniere	20,00
een spiegel	6,00
—op de logeerkamer—	
een notenboomhouten kabinet	28,00
een porselein stelsel	7,00
twee kristallen branches	7,00
een vergulde pendule met stomp	225,00
twee bronzen girandoles en stolpen	40,00
twee bloemvazen	25,00
een spiegel met vergulde lijst	70,00
een mahoniehouten canapé	30,00
een mahoniehouten wastafel	7,00
een dito chiffonniere	45,00
drie katoenen glasgordijnen en draperien	42,00

zes stoelen en een fauteuil met paardenharen zittingen	15,00
een mahoniehouten ledikant met groen morébehang	100,00
drie paardenharen matrassen	120,00
een katoenen deken, een wollen deken, een wollen spreid	40,00
een bedezel	3,00
een mahoniehouten bedtafel	5,00
twee klokantaarns	20,00
een Engelsch vloerkleed	48,00
—op een kabinetje—	
een penanttafel, een kleedje en stoel	6,00
—op een logeerkamer—	
een Engelsch vloerkleed	60,00
vijf tafelkleeden	40,00
een mahoniehouten kabinet	60,00
een porselein stelsel	21,00
zes gecouleurde katoenen glasgordijnen	42,00
een spiegel met vergulde lijst	70,00
twalf mahoniehouten stoelen met blaauw trijp	75,00
twee wit katoenen overgordijnen en draperien	25,00
een tombeau met groen moré behang	36,00
twee paardenharen matrassen	80,00
vijf beddezakken	15,00
een bedtafel met tinnen kamerpot	7,00
—op een achterkamertje—	
een Engelsch vloerkleed	32,00
een tombeau met behang	30,00
een spiegel met vergulde lijst	36,00
zes stoelen en een fauteuil	15,00
—in een dito kamer—	
een schildpad theekistje	14,00
een mahoniehouten pijpenstaander	3,00
een mahoniehouten thee emmer met koperenketel	8,00
—in de eetkamer—	
een ijzeren kolenhaard	18,00
een Engelsch vloerkleed	52,00
twalf mahoniehouten stoelen en twee fauteuils	100,00
een mahoniehouten commode	18,00
een spiegel met vergulde lijst	75,00
een mahoniehouten secretaire	70,00
een albaste pendule met twee vazen	60,00
—op een klein zoldertje—	
twee ijzeren voetangels	16,00
—in de zaal—	
een Engelsch vloerkleed en karpetjes	120,00
drie gros de Naples overgordijnen met draperien	150,00
zes pleated kandelaars	24,00
een buquiet groep en stomp	50,00
een spiegel met vergulde lijst	180,00
een mahoniehouten penanttafel+ spiegel en marmeren blad	52,00
een geschilderde tafel met marmelen blad	25,00
een zonnewijzer	8,00
een voorhuis bank	12,00
twee kristalle kamerlustres	25,00
twalf mahoniehouten stoelen en	

zes fauteuils met rood fluweel	325,00
tien stoelen en twee fauteuils met paardenharen zittingen	60,00
een mahoniehouten ronde tafel	36,00
drie porseleinen bloembekers	40,00
een 182-delig aardewerk servies	50,00
diverse champagne, bourgogne en rijnwijn glazen	25,00
—in het achterkamertje—	
een vloerkleed	42,00
zes mahoniehouten stoelen	42,00
een spiegel met vergulde lijst	30,00
een mahoniehouten speeltafel	15,00
een mahoniehouten theestof met koperen bak en ketel	15,00
een theeblad met saksisch porseleinen theeservies	20,00
een schildpad theeketeltje	14,00
—in een kleine voorkamer—	
een tombeau met behang	30,00
een paardenharen matras	36,00
een boekenkast en eenige diverse boekwerken	90,00
een mahoniehouten bureau	20,00
een ingelegd penantskastje	12,00
een verlakte tabaksdoos	1,00
een Japans scheerbekken	1,50
twee pleated kandelaars	8,00
een lampetkan, kom, karaf en glas	1,50
een aardewerk voetbad	2,00
een 150-delig wit aardewerk servies	28,00
een mahoniehouten pijpenstaander	3,00
—in de keuken—	
vijftien stoelen en twee tafels	10,00
een klok	12,00
—in een portaal—	
een filtreermachine	6,00
vier voetschrappers	3,00
—in de mangelkamer—	
een eikenhouten mangel	21,00
—in een poetshok—	
een koekbuffet, een tafeltje, een ladder en een kleerknecht	10,00
—op de laan in de stalling—	
zes melkkoeijen verhuurd aan bouwman van Breukelen	250,00
—onder toezigt van tuinbaas van Amstel—	
drie beelden	20,00
dertig tuinbanken	100,00
vijftien tuinstoelen	20,00
drie en twintig raamden (ramen) voor perzikkast	92,00
vier en twintig dito voor druivenbak	96,00
negen dito	36,00
elf dito voor wortelbak	36,00
negen dito voor bloembakken	30,00
zes en zeventig bakramen	324,00
honderd twintig rietmatten	30,00
twee honderd tachtig moskovische matten	45,00
twee en twintig roden kopzakken	20,00
een vischzegen	26,00
drie hondenhokken	12,00
drie en negentig potten met oranjerie gewassen	500,00
drie kruiwagens en vier en vijftig stuk tuingereedschappen	48,00

een roeischiuitje	14,00
een bedstede en drie tuigenkasten	14,00
een bed met toebehoren	50,00

De onroerende goederen van Hendrik Ravee in 1833 13)

een huizinge in Utrecht op de Ganzenmarkt	6970,00
een plaisiertuin met Heere Huijzinge en koepel buiten de Catharijnepoort aan den ingel op L180 nabij het Sterrenbosch	3790,00
De Heere Huijzinge genaamd Den Engh onder de gemeente Vleuten met de daarbij behorende gebouwen benevens 5 bunder 95 roeden tuin, boomgaard en bosch alsmede de Ambachtsheerlijkheid van Themaat en de vrije visscherij en pacht zoo verre die onder de Heerlijkheid van Den Engh behoren getaxeerd door Jacobus Oskam 14) en Zeger van de Bie op	10600,00
de hofstede naast Den Engh (pachter C.Peeck)	13780,00
de hofstede Heemsmade op den Enghschelaan (pachters Frederik en Gerrit Bouwman)	16260,00
de hofstede Stapelnissen in Oudenrij (pachter G.Flier)	17600,00
de Ridderhofstad Schoonauwen en 14 hosteden in de Lopikerwaard, de omgeving van Houten, Montfoort en Woerden	129370,00

De boedelschulden van Hendrik Ravee in 1833 15)

bankgeld NH kerk te Vleuten	29,60
huisknecht Hendrik de Graaf voor waakloon	29,00
werkmeld Mietje de Vinke voor waakloon	27,00
Prof. Wollerbeek voor visites	200,00
Chirurgijn Stouw	261,25
Apothecar Ommen	270,35
med.dr.van den Heuvel	18,60
Mej.Wolff voor huishouding (salaris 600,-/jaar)	145,00
boekhouder Jan Betlem (salaris 800,-/jaar)	11,11
tuinbaas van Amstel (salaris 400,-/jaar)	63,33
tuinman Lebeeke (salaris 208,-/jaar)	4,00
koetsier Jan van der Hoeven (salaris 250,-/jaar)	39,58
palfrenier Gerrit Amen (salaris 80,-/jaar)	12,66
huisknecht Hendrik de Graaf (salaris 100,-/jaar)	15,83
werkmeld Maria de Vink (salaris 100,-/jaar)	15,83
eerste keukenmeid (salaris 4,-/week)	4,00

tweede keukenmeid Anna IJsendijk (sal. 75,-/jaar)	11,875
tuinknecht Harmen Roelen (salaris 90,-/jaar)	14,25
tuinknecht Albert Gerlinge (salaris 90,-/jaar)	14,25
kostgeld voor van Amstel's tuinknechts (260,-/jaar)	41,165
arbeider Hannes Vonk (salaris 5,50/week)	5,50
dood- en begrafenis kosten rouwgoederen voor Prof. Nieuwenhuis, echtgenote en kinderen	1709,25
ditto voor Mejuffouw Wolff	1058,37
ditto voor de dienstboden	360,85
Heer Beeldsnijder voor stalling (325,-/jaar)	178,95
A.van der Star voor oppassen huis Ganzenmarkt	51,455
Heer van Odenhoven voor land pacht in Lage Weid(70,-/jaar)	6,00
Heer baron van Wijckersloot voor pacht van de visscherij Schoonauwen	70,385
Hr.de Bruijn te Leijden voor abonnement van een waterwerktuig op den Engh	22,31
hovenier Hardenberg voor aspergebollen	6,00
	44,00

De familie Nyegaard/Nieuwenhuis

De familie is afkomstig uit Denemarken, oorspronkelijk was denaam Nyegaard. Het was een vooraanstaand geslacht van geestelijken en kooplieden, de stamboom gaat terug tot 1618 16).

De eerste telg uit dit geslacht die naar Nederland kwam was Jacob Severin Nyegaard. Hij kwam hier op een wel heel erg ongebruikelijke manier. Als scheepskapitein leed hij omstreeks 1770 schipbreuk op de Zuiderzee. Hij heeft meteen het varen eraan gegeven en vestigde zich als koopman in Alkmaar, waar hij zijn naam vertaalde in Nieuwenhuis. Uit zijn huwelijk in 1775 in Alkmaar met Maria Gertrud Scholl werd in 1777 hun enige zoon Jacob geboren. Jacob werd predikant in Zutphen en Utrecht, daarna hoogleraar in bespiegelende wijsbegeerte en letteren aan de hogescholen te Deventer en Leiden. Uit zijn eerste huwelijk in 1800 in Zutphen met Caroline Wilhelmina Fernandine Domela werd zoon Ferdinand Jacobus geboren, die zich later Domela Nieuwenhuis noemde. Waarschijnlijk heeft hij hiermee de naam van zijn moeder voor uitsterven willen behoeden. Hij was de vader van o.a. de beroemde Ferdinand Domela Nieuwenhuis, sociaal hervormer, waarover verderop meer. Uit het tweede huwelijk van Jacob in 1811 met Anna Margaretha Elisabeth Clasina van Pesch werden vijf zoons en een dochter geboren. Een van de zoons

Hendrik Bernard Nieuwenhuis erft in 1833 o.a. de ridderhofsteden Schoonauwen en Den Engh.

Mr.Hendrik Bernard Nieuwenhuis (1816-1890) Heer van Den Engh van 1833 tot 1861 en Heer van Schoonauwen van 1833 tot 1890

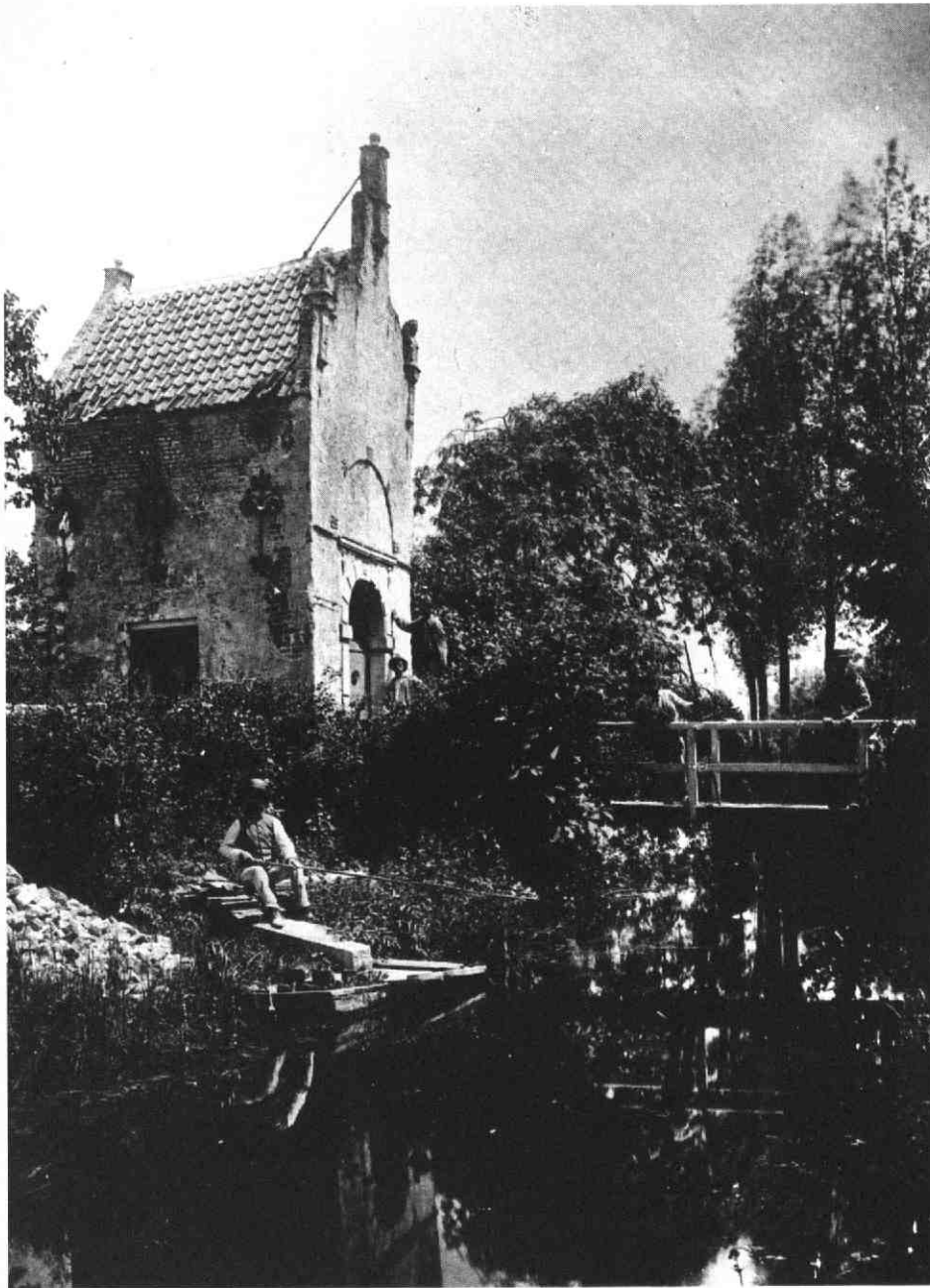
Hendrik Bernard werd al op 17-jarige leeftijd grootgrondbezitter, toen hij alle onroerende goederen waaronder Ridderhofstand de Engh erfde van zijn oud-oom Hendrik Ravee. Tot zijn meerderjarigheid (in die tijd 25 jaar) mochten zijn ouders op kasteel Den Engh gaan wonen. Het werd langer, want beiden zijn op het kasteel overleden (in 1857 en 1867). Hendrik Bernard trouwde in 1845 met Sara Maria van Welze, ze gingen in Utrecht wonen. Het huwelijk bleef kinderloos. In 1849 kocht hij de boerderij Klein Heemsmade met ongeveer 9 ha land van Jacob Boursse. In 1861 verkocht hij kasteel Den Engh met de Enghse hofstede aan zijn broer Dionys Christiaan voor 60.000 gulden 17).

In 1865 volgde de verkoop van de hofstede Heemsmade vanouds Hemsma staande aan de Engsche laan en een hofstede genaamd Klein Heemsmade ten westen van de vorige gelegen tesamen met de overweg over de Rijnspoorweg eveneens aan zijn broer Dionys Christiaan voor 60.000 gulden 18).

In 1863 kocht hij een Heerenhuis met koepel op L181 nabij het Sterrenbosch in Utrecht. In dit Heerenhuis ging hij met zijn vrouw wonen. Het huis was verzekerd voor 11.000, de inboedel voor 5000 gulden.

Toen zijn moeder in 1867 overleed zal Den Engh al in een slechte staat hebben verkeerd. Zij was, voor zover we hebben kunnen nagaan, de laatste permanente bewoonster. Ook de talrijke boerderijen werden in de loop van de tijd verkocht. Toen hij in 1890 in Utrecht overleed was hij alleen nog eigenaar van Ridderhofstad Schoonauwen met uitgestrekte landerijen. Die zijn geveild en brachten de somma van 148.000 gulden op. Hij vermaakte zijn woning nabij het Sterrenbosch en 100.000 gulden aan zijn vrouw. Zijn vermogen werd bij zijn overlijden geschat op 250.000 gulden. Als erfgenamen werden benoemd zijn broers "van hele bedde" Adriaan Jacobus, Dionys Christiaan en Coenraad Jacobus Nicolaas Nieuwenhuis 19).

Het eiland op Schonauwen en 5 morgen land schonk hij aan de NH kerk van Houten, onder beding het graf van Hendrik Ravee in orde te houden, zo niet dan vervallen de rechten aan de RC kerk van Houten.

afb.4 De toegangspoort van Den Engh in 1903. Het kasteel is dan al enkele jaren afgebroken.

Mr. Dionys Christiaan Nieuwenhuis (1819-1894) Heer van Den Engh van 1861 tot 1868

Dionys Christiaan werd geboren in 1819 in Deventer en is in 1894 ongehuwd overleden in huize "St. Helena" te Maartensdijk, zijn vermogen was toen 123.000 gulden. Hij heeft verschillende woonplaatsen gehad, bekend zijn 's-Gravenhage en Utrecht. Dionys Christiaan is slechts zeven jaar eigenaar geweest van Den Engh, al in 1868 werd Ridderhofstad den Engh samen met de boerderij Den Engh en de boerderijen Groot en Klein Heemsmade op een openbare veiling verkocht aan Mr. Willem Roijaards, Heer van Den Ham, voor de som van 104.975 gulden 20).

Dionys is ook enkele jaren bezitter geweest van de bierbrouwerij in Vleuten. In 1870 kocht hij de brouwerij van Geertruida

van Schalkwijk, weduwe van Johannes Hendrikus Josephus van Bijlevelt voor 9000 gulden, en in 1879 werd het huis, ontdaan van alle brouwapparatuur verkocht voor 4200 gulden aan Simon Petrus Wilhelmus Hendrikus van Bijlevelt 21).

Verder is hij o.a. eigenaar geweest van een pakhuis en woning aan de Dorpsstraat in Vleuten verhuurd aan Adam Wibbeke en in 1880 kocht hij de boerderij Dakveld aan de Tiendweg (nu Stationstraat). In zijn testament in 1891 benoemde hij tot zijn erfgenamen de vijf kinderen van zijn overleden broer Mr. Coenraad Jacobus Nicolaas Nieuwenhuis, die in zijn leven kantonrechter in Woerden en rechter in Utrecht was. Mejuffrouw Theodora Anna Carolina Elisabeth Regenbogen, ongehuwd bij hem inwonend, krijgt levenslang 15 gulden per week. Cornelis Veen, eveneens bij hem inwonend, 7 gulden 50 cents per week.

Prof. Mr. Jacobus Domela Nieuwenhuis, zoon van zijn halfbroer Ferdinand Jacobus Domela Nieuwenhuis, ontvangt een legaat van 1000 gulden, zijn neef Ferdinand Jacob Nieuwenhuis het portret van zijn grootvader, hangende in de koepel (van het Heerenhuis bij het Sterrenbosch) en het portret van de oude mevrouw Raveede Bruin. Jan Koetsier, vroeger tuinbaas op Den Engh, krijgt 100 gulden 22). Zijn andere neef Ferdinand Domela Nieuwenhuis, de sociale voorvechter, krijgt niets. Dionys Christiaan Nieuwenhuis moest dus blijkbaar niets hebben van diens moderne opvattingen op sociaal gebied.

Bij de verkoop in 1868 werd Den Engh omschreven als volgt: "Ridderhofstad Den Engh met het kasteel of de heerenhuizing, grachten en vijvers, voorplein en poort, schuur, koepel, broeijerij, duiventil, schoeingen, tuinen met vrucht en andere boomen, heesters, boomgaarden, lanen, wandelbosschen, opgaande boomen en plantsoenen, erven en gronden, wegen en water, alsmede de hofstede genaamd de Engsche hofstede bestaande in een boerenwoning met achterhuis en stalling, zomerhuis, schuur, drie hooibergen, erf, grond, tuin, wei, hooi en bouwlanden, tegenover het Heerenhuis onder de gemeenten Vleuten en Haarzuilens". Met dit perceel werden mede verkocht: "1. Al de aan voornoemde Ridderhofstad Den Engh van ouds verbonden riddermatige en heerlijke regten, preëminentien en geregtigheden voor zoover die thans nog bestaan en uitgeoefend kunnen worden. 2. De brug over de Vleutensche wetering tusschen de percelen B296 en 479. 3. De dubbele bank van de Ridderhofstad Den Engh in de Hervormde Kerk te Vleuten, met daarbij behoorende bekleeding, gordijnen en vier kwarto statenbijbels. 4. Twee zwanen..."

Openbare Verkoop

van aanzienlijke
ONROERENDE GOEDEREN.

Op Zaterdag, 11 April 1868, des middags ten 12 ure, zullen in het Lokaal van Verkoopingen te Utrecht achter St. Pieter, worden geveild en verkocht:

De **RIDDERHOFSTAD DEN ENGH,**

met Heerenhuis, Stal en Koetshuis en Tuinmanswoning, de aan die Ridderhofstad verbonden regten en preëminentien, enz., benevens vier BOEREN-LAATSEN, te zamen groot ruim honderd bunders, waaronder ongeveer dertig bunders, bezet met uitmuntende steenaarde, alsmede de AMBACHTSHEERLIJKHEID THEMAAT WTEN ENGH'S, alles gelegen onder de gemeenten Vleuten, Haarzuilen, Maarssenbroek en Catharijne, in de nabijheid der stad Utrecht.

In diverse perceelen en Massas volgens Notitiën en Kaart, te bekomen ten kantoren van den Heer Mr. D. J. H. VAN EEDEN en van den Notaris HONDIUS VAN DEN BROEK, beiden te Utrecht.

Advertentie openbare verkoping Den Engh.

afb.5 Ferdinand Domela Nieuwenhuis in zijn werkkamer. (Foto uit "Vader en zoon")

Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919)

Ferdinand is door zijn sociale strijd voor de arbeiders de meest bekende in de familie Nieuwenhuis. In 1870 was hij Luthers predikant in Harlingen. Hier kwam hij in aanraking met de armoede van de veenarbeiders in Friesland. Al snel legde hij zijn ambt van predikant neer om zich geheel in te kunnen zetten voor de verbetering van de mensonterende omstandigheden waarin deze mensen leefden. Zij noemden hem "Us verlosser". Ferdinand was tegen geweld en oorlog. Hij richtte de Vredesbond op. In 1879 werd hij medeoprichter van het Comité voor het algemeen kiesrecht. Het kiesrecht was alleen voorbehouden aan meerderjarige mannen, die 24 gulden of meer belasting per jaar betaalden. Voor verkiezing van gemeenteraadsleden was de drempel 12 gulden. In 1886 werd hij veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf wegens majesteitsschennis vanwege een anarchistisch artikel "de Koning komt" in het blad "Recht voor allen". Van 1888 tot 1891 was hij lid van de 2de Kamer der Staten-generaal. Ook daar was hij een strijder voor de armsten in de samenleving. "Bovenal is het mijne mening dat de ellende des volks uitgeroeid moet worden" riep hij de regering en volksvertegenwoordiging toe (23).

Toen Ferdinand Domela Nieuwenhuis in 1919 overleed was zijn doel bereikt, het algemeen kiesrecht werd in dat jaar ingevoerd.

Noten:

- 1) Gemeentelijk Archief Utrecht (GAU) transporten en plechten 29 mei 1809
- 2) Bart Klück, SPOU Kroniek 1990 blz 34 t/m 52
- 3) GAU topografische atlas, Nr.C18992
- 4) GAU U207a020 notaris Z.C.van Leenen 27 mrt 1789
- 5) Jan H.Huizing, Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht blz 194
- 6) Hist.Ver. kadatrale leggers van 1832
- 7) GAU U319a026 not.J.Pabst 30 dec 1831 Hist.Ver.coll.van der Poel
- 8) GAU U324c023 not.G.H.Stevens 19 juli 1831 Hist.Ver.coll.v.d.Poel
- 9) GAU U324c026 not. G.H.Stevens 22 mrt 1834 Hist.Ver.coll.v.d.Poel
- 10) Rijksarchief Utrecht (RAU) memories van successie Utrecht 31 dec 1833
- 11) Idem
- 12) zie 9)
- 13) zie 10)
- 14) Jacobus Oskam pachtte van Hendrik Ravee de boerderij Potsdam in Rietveld bij Woerden. Als taxateur van zijn onroerende goederen genoot hij bij Ravee een groot vertrouwen. Jacobus Oskam overleed in 1847, in 1862 kocht zijn weduwe Teuntje Oskam de boerderij Potsdam voor 30.000 gulden van de toenmalige eigenaar Hendrik Bernard Nieuwenhuis. Voor dat geld sloot ze een hypotheek bij de vorige eigenaar. Vijf jaar eerder had Teuntje uit de boedel van haar ouders in Lopik de boerderij Verwershoeve gekocht. Na haar

overlijden in 1871 werd bij de boedelscheiding van notaris S.Lagerwij in Woerden haar bezit geschat op 120.00 gulden, niet gering voor een weduwe met acht kinderen. Jacobus Oskam en zijn vrouw Teuntje Oskam waren verre familie van elkaar. Dank zij de spontane medewerking van de Heer J.Oskam uit Den Dolder (zie stamboom Oskam van zijn hand in ons tijdschrift van december 1989) kennen we hun beider afstamming.

Arien Oskam
x Lopikerkapel 1675
Annie van Zeijst

Jan Oskam x 1705	Hendrik Oskam x 1709
Aaltje van der Cley	Lijsbeth Boogaard
Jacobus Oskam x 1744	Floris Oskam x 1742
Annie van Oort	Cornelia van Jaarsveld
Jacobus Oskam x 1785	Jelis Oskam x 1789
Maagje de Bruijn	Annie Bos
Jacobus Oskam x Lopik 1815	Teuntje Oskam

- 15) zie 10)
- 16) Nederlands Patriciaat 11de jaargang (1920) blz 388 t/m 397
- 17) GAU U329d007 not.R.van Meerlant 2 aug 1861 Hist.Ver. coll.v.d.Poel
- 18) GAU U324i011 not.G.Hondius v.d.Broek 3.11.1865 Hist.Ver. coll.v.d.Poel
- 19) GAU U321e123 not.J.H.Schermbek 21 juli 1866 Hist.Ver. coll.v.d.Poel
- 20) GAU U324i011 not. G.Hondius van den Broek 4 nov 1868 Hist.Ver.coll.van der Poel
- 21) RAU MN002a027 not.I.J.van der Helm 11 okt 1870 en RAU MN002a044 idem 7 sep 1879 Hist.Ver.coll.v.d.Poel
- 22) RAU U325g031 not.Arentzen 13.10.1891
- 23) Tom Mercur 1990 "Vader en zoon" biografische schetsen van Ferdinand Domela Nieuwenhuis, publicist en anarchist en van zijn zoon Caesar Domela, beeldend kunstenaar.